

Jordbruket och Europas enande

Bruges gruppes atviras laiškas Europos parlamentarams

Förhandlingarna om EU:s östutvidgningen förs i tekniska termer mellan politiker och byråkrater i Bryssel och i Europas huvudstäder. Folkvalda, frivilliga organisationer och hela det civila samhället borde delta i en debatt om de stora frågorna i Europa och speciellt om jordbruket, landsbygden och landskapet, för här ligger på nytt Europas ödesfrågor. Europas politiker har ett stort ansvar för att bryta tystnaden, skriver Göran Djurfeldt, professor i sociologi och medlem i Groupe de Bruges i ett öppet brev till EU-parlamentarikerna.

Groupe de Bruges är en fristående grupp av forskare och aktivister. Vid ett möte i Krakow nyligen enades man om följande brev till EU-parlamentarikerna.

Man kan se Östeuropas inträde i EU som en eftergift och kompensation åt Sovjetunionens forna lydstat: 'Se här, ni kan få bli medlemmar !' De f.d. kommunistländerna får privilegiet att bli integrerade i en av världens rikaste regioner. I ett sådant perspektiv kan det verka legitimt att betona skillnaderna mellan de två delarna av Europa. Det blir OK att ställa hårda villkor på ansökarländerna.

Detta synsätt är inte orimligt: Dagens EU har vuxit fram genom ett tålmodigt politiskt arbete. Unionsbygget hotas fortfarande av centrifugala krafter. Därför måste man passa noga på så att inte den bräckliga konstruktionen rasar samman innan den konsoliderats.

Det finns ett alternativt sätt att se på utvidningen: Man kan se den som ett närmande mellan två jämbördiga delar av Europa, som varit skilda åt sedan ett halvsekel. Nu drivs de två halvorna samman, eftersom de förenas av gemensamma intressen av en fredlig utveckling. I detta perspektiv blir det rimligt att försöka definiera hur ett utvidgat eller enat Europa skulle kunna fungera och hur man skulle kunna dra ömsesidig fördel av olikheterna. Det var i ett sådant jämbördigt perspektiv som den första utvidningen gjordes, när de f.d. diktaturerna Grekland, Portugal och Spanien blev medlemmar. Då krävde man inte i samma utsträckning en förtida anpassning till EU-normerna - den skedde i hög efter inträdet.

Knappast någon ifrågasätter idag den betydelse EU-medlemskapet haft för dessa länder, både för att de kunnat frigöra sig från sitt auktoritära arv och för att de kunnat bekämpa fattigdomen så pass framgångsrikt.

Denna alternativa modell har mycket som talar för sig. Europas politiker vacklar dock mellan de två perspektiven. I förhandlingarna med ansökarländerna betonar man jämlikhet och jämbördighet. Men dagordningen domineras av det första perspektivet. Östeuropéerna är de fattiga kusinerna från landet som får stå med mössan i hand.

När man tänker på det stora antalet länder som nu knackar på EU:s dörr, inser man att varken den 'fattiga-kusinen'-hållningen eller jämställdhetsperspektivet är tillräckligt.

Ambitionerna borde sättas högre. Det gäller att bygga ett nytt Europa, snarare än att utvidga ett gammalt.

Utvidgningen måste bli ett gemensamt projekt

Som fattiga kusiner ser sig ansökarländerna tvungna att anpassa sig till krävande och krångliga europeiska normer och regler. Men samtidigt genomgår många av dessa länder en ekonomisk kris utan motstycke med massarbetslöshet, katastrofal urholkning av levnadsstandarden och gapande sociala klyftor. Det är inte så märkligt att en nostalgi för det kommunistiska förflutna följer på frustration och desillusion.

Ansökarländerna kan försöka påverka villkoren för sitt inträde, men i själva verket har de en dålig förhandlingsposition. De första årens entusiasm efterträds nu av oro för påtvingad anpassning till europeiska normer. I värsta fall leder detta till byråkratisk formalism, och ett inferno av misstänksamhet, kontroller och skenbar anpassning som inte gynnar någon.

Balkankrisen har visat hur maktlöst Europa är när freden hotas i något av dess hörn. Strategin måste vara att förebygga sådana spänningar. Konfrontation måste ersättas av en dynamik byggd på förhandlingar och samförstånd. Kostnaderna för en utvidgning av Unionen måste jämföras det pris som vi kan få betala när lokala konflikter eskalerar och blir europeiska problem.

Jordbrukets och landskapets roll

När det europeiska projektet föddes efter andra världskrigets slut var ekonomierna fortfarande till stor del baserade på lantbruk. Brist på livsmedel var det stora hotet. Därför blev jordbruket en central del av gemenskapen. Sedan brist vänts i överskott har jordbruket blivit en Europas gökunge, som lägger beslag på halva unionens budget.

Nu ändras åter förutsättningarna: ansökarländerna är inte lika industrialiserade och urbaniserade som Västeuropa. För dem är brist på livsmedel ett större hot än överskott. Alla begriper att östeuropas bönder inte kan få samma förmåner som deras västeuropeiska kollegor. Samtidigt vore det förödande om det östeuropeiska lantbruket skulle slåss ut av lågprisdumping från Västeuropa. Jordbrukspolitiken står därför lika centralt idag som den gjorde när den europeiska gemenskapen började byggas.

Men idag är det inte bara jordbruket och de s.k. areella näringarna som har intressen av hur landskapet används och utvecklas. Andra tunga intressen spelar med, som turism och miljövård. När man förhandlar om hur jordbruksstödet ska fördelas mellan väst- och östeuropas bönder döljs vad som är en av de stora frågorna för ett utvidgat EU, nämligen hur man ska förvalta en areal som utvidgas med en tredjedel och de frågor som är förbundna med detta: solidariteten mellan olika regioner; förhållandet mellan stad och land; uppkomsten av befolkningsrörelser som kan hota avfolka stora delar av Europa; och förändringar i den ekonomiska strukturen i de områden som integreras i Europa.

Debattens fokus måste flyttas; det är för snävt att se enbart på jordbruket och jordbrukarnas intressen. Vi måste se på totaliteten, på landskap och landsbygd. Vården av landskap och natur, utvecklingen av landsbygden och jordbruket som en del av detta - det borde vara hjärtpunkten i det europeiska projektet och förtjäna en sant europeisk debatt. Deltagarna i denna debatt är jämställda därför att här är öst- och centraleuropas bidrag centralt. Även om skillnaderna är stora, finns många områden i ansökarländerna där en dynamisk utveckling redan är igång. De stora frågorna blir då: Hur stimulerar vi och stödjer vi lokala initiativ och hur får vi igång en hållbar utveckling av mark och landskap? Denna fråga kan ställas både om Norrland eller Småland, om Slovenien eller södra Polen.

De flesta inser att en integration av Öst- och Västeuropa i en gemsam marknad inte i sig och ensamt kan ge oss landskaps- och miljövård, en balanserad befolkningsutveckling i Europas regioner och urban utveckling som inte leder till förslumning av de stora städerna och ökande sociala spänningar. Enandet av Europa borde följas av en ambitiös utvecklingspolitik för dess regioner. EU har för övrigt redan satt igång, men långt ifrån avslutat, en reformprocess, som berör stukturfonderna, den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) och Agenda 2000. Denna process måste föras vidare och i dialog mellan alla delar av Europa.

Ett enat Europa med jämbördiga parter

Man kan inte underskatta betydelsen av en debatt om dessa frågor. En sådan skulle mobilisera de lokala aktörerna runtom i olika länder och regioner. Öst- och västeuropéer kan delta på lika fot i en sådan debatt. Målsättningen ska inte vara att öst måste bli som väst, inte heller hur en begränsad budget ska delas på ett större antal mottagare, utan hur Östeuropa, utifrån sin historia och sina egna prioriteringar, kan utveckla egna modeller för landsbygdens och landskapets utveckling inom ramen för ett enat Europa. Genom debatt och utbyte mellan Europas olika delar kan man omdefiniera de politiska verktygen för att skapa en gemensam framtid.

Folkvalda, frivilliga organisationer och hela det civila samhället borde delta i en debatt om de stora frågorna i Europa och speciellt om jordbruket, landsbygden och landskapet, för här ligger på nytt Europas ödesfrågor. Vad säger LRF? Vad säger de svenska EU-parlamentarikerna?

Vår önskan att leva i ett enat och fredligt Europa grundas i en sund självbevaringsdrift, men den kan inte slå rot förrän vi utvecklat ett gemensamt projekt för Europas framtid.

December 2000

Göran Djurfeldt

Medlem av Groupe de Bruges

Groupe de Bruges består av ett 20-tal europeiska professorer och forskare och aktivister i olika miljö- och bonderörelser (<http://geyser.asso.fr/bruges>). Gruppen är fristående och oberoende och består av följande personer : Fernando Oliveira Baptista (PORTUGAL), Ana Barbic (SLOVENIEN), Dacian Ciolos (RUMÄNIEN), Piotr Dabrowski (POLEN), Göran Djurfeldt (SVERIGE),

Norbert Feltgen, (LUXEMBURG), Dimitris Goussios (GREKLAND), Pierre-Yves Guihéneuf (FRANKRIKE), Bertrand Hervieu (FRANKRIKE), Flemming Just (DANMARK), Monika Koubratova (BULGARIEN), Arvydas Kuodys (LITAUEN), Cosimo Lacirignola (ITALIEN), Zdenek Linhart (TJECKIEN), Eduardo Moyano (SPANIEN), Paul Nicholson (SPANIEN), Hans Popp (SCHWEIZ), Jean-François Sneessens (BELGIEN), Franco Sotte (ITALIEN), Marta Stauder (UNGERN), Wulf Treiber (TYSKLAND), Arie Van Den Brand (NEDERLÄNDERNA), Géza Varga (UNGERN), Hilikka Vihinen (FINLAND), Valérie Villemin (RUMÄNIEN), Heino Von Meyer (TYSKLAND), Bill Vorley (STORBRITANNIEN).

